

Metody badań w zarządzaniu finansami – WZ – UW – 2019/2020

ZAJĘCIA 3

Ostatnio

- Po co nam ekonometria?
  - Co to jest model?
  - Jak sprawdzić czy model jest poprawny?
  - Jak porównywać modele między sobą
- Jak zbudować dobry model ekonometryczny?
- Jakie dane wybrać? Czym się różnią?

Global Financial Development Database

	A	B	C	D	E	F	G	DC	DD	DE	DF	DG	DH	DI	DJ	DK	DL	DM	DN	DO	DP	DQ	DR	DT	
1	iso3	iso2	imfn	country	region	income	year	gfdDOI	gfdDI	gfdDE	gfdDF	gfdDG	gfdDH	gfdDI	gfdDJ	gfdDK	gfdDL	gfdDM	gfdDN	ny_gdp	ny_gdp	ny_gdp	sp_pop	ptl	
386	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	1996	63,6225	0,02388	18,6408	24			0,087	0	4,17064	32,6953	38,8227	38,8227	2,70E+11	7994,24	2,70E+11	3,50E+07		
387	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	1997	69,5216	0,02243	26,1354	29			0,351	0	3,81407	33,9425	38,95	38,95	2,90E+11	8543,03	2,90E+11	3,60E+07		
388	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	1998	60,2187	0,02291	27,0699	32			0,403	0	3,63249	-25,969	39,2088	39,2088	3,00E+11	8772,06	2,90E+11	3,60E+07		
389	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	1999	55,2539	0,02268	31,8426	37		0,344	0,524	0	3,42774	-12,258	38,4963	38,4963	2,80E+11	8381,25	2,80E+11	3,60E+07		
390	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2000	56,0247	0,03038	32,1934	37		0,246	0,561	0	3,30885	3,52911	38,2148	38,2148	2,80E+11	8224,11	2,80E+11	3,70E+07		
391	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2001	35,5733	0,07056	27,2582	37		0,156	0,34	1	3,11195	-27,197	37,625	37,625	2,70E+11	7776,14	2,60E+11	3,70E+07		
392	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2002	124,971	0,21144	39,7988	34			0,073	1	2,91919	8,81705	53,0335	53,0335	9,80E+10	6854,29	9,30E+10	3,80E+07		
393	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2003	98,7048	0,2143	28,0789	35			0,068	1	2,78304	83,2605	54,9726	54,9726	1,30E+11	7380,47	1,20E+11	3,80E+07		
394	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2004	76,0238	0,18935	18,7698	33	29	0,36	0,074	0	2,67588	51,2389	58,3265	58,3265	1,60E+11	7962,41	1,50E+11	3,80E+07		
395	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2005	58,9286	0,21742	13,8278	32	27	0,19	0,146	0	2,57116	34,7541	65,5161	65,5161	2,00E+11	8577,87	1,80E+11	3,90E+07		
396	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2006	55,5577	0,23247	14,9099	32	26	0,27	0,166	0	2,57064	16,8388	71,9617	71,9617	2,30E+11	9174,5	2,20E+11	3,90E+07		
397	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2007	53,76	0,21093	13,1085	32	27	2,92	0,17232	0	2,67108	23,589	78,0612	78,0612	2,90E+11	9901,51	2,80E+11	4,00E+07		
398	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2008	46,7523	0,19503	9,81198	33	28	0,43	0,14383	0	2,66965	-17,713	83,7114	83,7114	3,60E+11	10201,5	3,50E+11	4,00E+07		
399	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2009	48,5127	0,18877	10,4104	33	28	0,37	0,13976	0	2,49489	-8,3268	90,1606	90,1606	3,30E+11	9502,24	3,20E+11	4,00E+07		
400	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2010	38,2314	0,15209	9,35257	33	24	0,25	0,10942	0	2,47619	56,416	100	100	4,20E+11	10386	4,10E+11	4,10E+07		
401	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2011	29,0865	0,13154	9,14851	33	29	0,32	0,12455	0	2,39933	22,1574	109,533	109,533	5,30E+11	10883,3	5,20E+11	4,10E+07		
402	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2012	26,8998	0,10578	8,76722	32	27	0,17	0,14449	0	2,42013	-19,837	121,398	121,398	5,50E+11	10649,8	5,30E+11	4,20E+07		
403	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2013	25,4607	0,09692	7,83024	32	25	0,8	0,20579	0	2,29842	60,007	134,668	134,668	5,50E+11	10784,6	5,40E+11	4,20E+07		
404	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2014	27,431	0,09602	7,96745			0,06	0,32745	0	2,22641	103,15	113,38	105,507	5,30E+11	10398,7	5,20E+11	4,30E+07		
405	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2015	23,125	0,08313	7,23731			0,18	0,28923	0	2,15617	36,64		120,604	5,90E+11	10568,2	5,80E+11	4,30E+07		
406	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2016	25,649	0,07023	7,81101			0,11	0,37698	0	2,1335	31,1342			5,60E+11	10239,5	5,50E+11	4,40E+07		
407	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame	High inco	2017	18,5366	0,06994	9,01434			0,14	0,40333	0	2,1796	56,3341			6,40E+11	10404,3	6,30E+11	4,40E+07		
3808	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	1996	31,1002	0,11011		14			18,793	0	22,0506	5,92921	80,4963	80,4836	1,30E+11	33059,1	1,30E+11	5,10E+06		
3809	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	1997	35,5805	0,18548	0,02838	14			25,541	0	24,1253	57,7962	82,016	81,4434	1,30E+11	35021,6	1,20E+11	5,10E+06		
3810	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	1998	34,4019	0,28029	0,00971	14			27,366	0	25,0315	41,2068	82,6879	82,5832	1,30E+11	36824,8	1,30E+11	5,20E+06		
3811	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	1999	32,3611	0,32805	29,7724	14		0,659	4,174	0	28,4582	72,2627	84,3675	83,543	1,40E+11	38372,2	1,30E+11	5,20E+06		
3812	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2000	43,1971	0,37656	43,7104	14			0,779	5,292	0	30,5243	90,8097	86,9145	86,0845	1,30E+11	40450,4	1,20E+11	5,20E+06	
3816	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2004	68,008	0,33869	67,4972	13		1,05	6,308	0	25,6304	7,50736	90,8574	90,6479	2,00E+11	44277,8	2,00E+11	5,20E+06		
3817	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2005	60,4821	0,3388	61,5009	13	72	0,87	6,058	0	25,5428	17,4228	91,3958	91,2134	2,00E+11	45353,3	2,10E+11	5,20E+06		
3818	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2006	66,375	0,32995	75,9869	22	85	1	6,75	0	25,445	24,6206	93,4025	92,6424	2,20E+11	47011,7	2,20E+11	5,30E+06		
3819	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2007	61,3723	0,31564	83,1869	22	85	1,24	6,77944	0	24,5806	24,4946	95,8653	94,9684	2,60E+11	49239,2	2,60E+11	5,30E+06		
3820	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2008	54,3939	0,33804	73,6359	22	84	1,04	6,53059	0	23,7136	-23,834	99,149	98,8297	2,80E+11	49363,7	2,80E+11	5,30E+06		
3821	FIN	FI	172	Finland	Europe &	High inco	2009	63,0305	0,34396	86,3896	22	82	0,72	5,93902	0	23,4132	-32,936	98,6017	98,8297	2,50E+11	45065,8	2,50E+11	5,30E+06		

Global Financial Development Database

- ❑ 214 krajów
- ❑ 1960-2017
- ❑ 115 zmiennych (charakterystyk finansowych) dotyczących 6 „bloków tematycznych”: **Access, Depth, Efficiency, Stability, Other, Other Economic**

- ❑ <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/global-financial-development> - więcej informacji nt bazy danych

Co chcemy zbadać?

- **Co ma wpływ na tempo wzrostu gospodarczego?**
  - **Badamy tylko korelację**
  - Wykorzystamy wskaźniki finansowe publikowane przez Global Finance Development Database
- **Jak mierzyć tempo wzrostu gospodarczego?**
  - przyrost realnego PKB na mieszkańca (rate of real per capita GDP growth)
  - wzrost kapitału na osobę (growth in capital stock per person),
  - wzrost całkowitej wydajności (TFP, Total productivity growth)

Przykład

- Global Financial Development Database, m.in.:

Depth → Liquid liabilities to GDP (%) (GFDD.DI.05)

Bank → Deposit money bank assets to deposit money bank assets and central bank assets (%) (GFDD.DI.04)

Privy → Private credit by deposit money banks to GDP (%) (GFDD.DI.01)

Assets → Assets held by deposit money banks as a share of GDP (GFDD.DI.02)

GDP growth

$$= \beta_0 + \beta_1 \text{Depth} + \beta_2 \text{Bank} + \beta_3 \text{Privy} + \beta_4 \text{Assets} + \varepsilon$$

Zadanie R

- Używając jako zmiennej objaśnianej GDP_growth oraz zmiennych objaśniających wskaźników finansowych gfdddi01, gfdddi02, gfdddi04, gfdddi05 stwórz model *pooled ols*
- **R:** `plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05, data=pdata, model="pooling")`
- **R:** `lm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05, data=...)`
- **STATA:** `reg $ylist $xlist`

Zadanie R

```
> ##POOLED OLS estimator
> pooling<-plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,data=pdata,model="pooling")
> summary(pooling)
Pooling Model

Call:
plm(formula = GDP_growth ~ gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,
     data = pdata, model = "pooling")

Unbalanced Panel: n = 36, T = 14-38, N = 1174

Residuals:
    Min.   1st Qu.   Median     3rd Qu.    Max.
-17.07975  -1.35826   0.11148   1.48064   22.29291

Coefficients:
              Estimate Std. Error t-value Pr(>|t|)
(Intercept)  1.67562106  0.81969083   2.0442 0.0411564 *
gfdddi01     0.00612910  0.00758401   0.8082 0.4191626
gfdddi02    -0.02488922  0.00697015  -3.5708 0.0003703 ***
gfdddi04     0.03035677  0.00919419   3.3017 0.0009899 ***
gfdddi05    -0.00075014  0.00133684  -0.5611 0.5748153
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

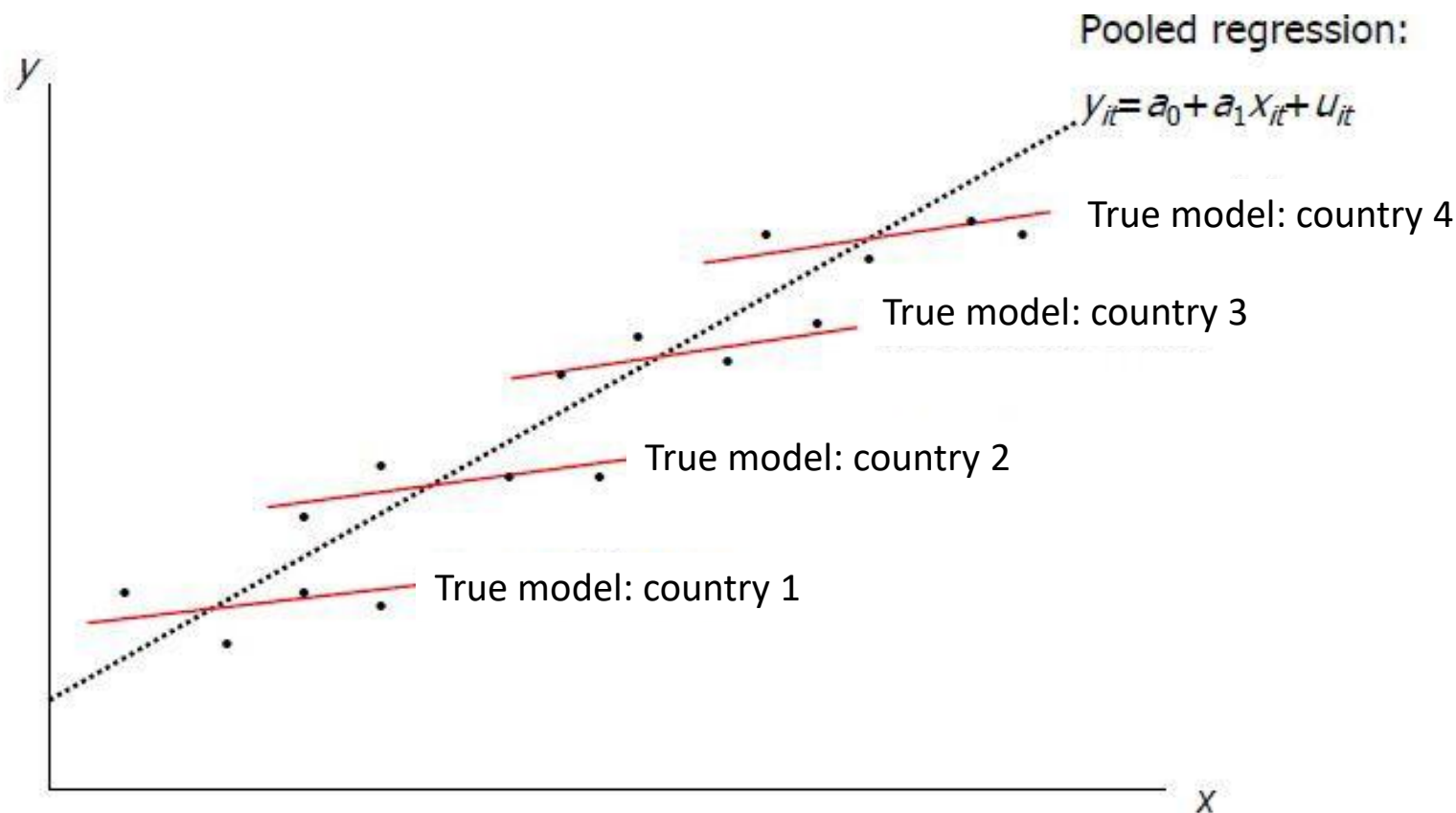
Total sum of Squares:    11434
Residual sum of Squares: 10617
R-Squared:               0.071513
Adj. R-Squared:         0.068336
F-statistic: 22.5095 on 4 and 1169 DF, p-value: < 2.22e-16
> |
```


CZY TO BYŁO „DOBRCZE”?

OLS gdy dane są panelowe ...

investment depends on profit

OLS – co zakładamy, gdy dane panelowe?

- $GDP\ growth_{it} = \beta_0 + \beta_1 Depth_{it} + \beta_2 Bank_{it} + \beta_3 Privy_{it} + \beta_4 Assets_{it} + \varepsilon_{it}$
- W praktyce nakładamy na model silne restrykcje, często nieprawdziwe:
  - Wyraz wolny i nachylenie (dla każdej zmiennej objaśniającej) jest stałe w czasie ...
  - ...i takie same dla wszystkich krajów ...
  - ... a wszystkie różnice w czasie i między krajami „wepchnięte” są w błąd ε

Co się dzieje, gdy OLS a dane panelowe?

- Dokonujemy regresji na wszystkich dostępnych obserwacjach, tak jakby były danymi przekrojowymi (stosujemy zwykłe OLS)

$$y_{it} = \beta_0 + X_{it}\beta' + \varepsilon_{it}$$

- Kiedy wolno to stosować? TYLKO wtedy, gdy wiemy, że
  - ➔ **brak efektów indywidualnych**
  - ➔ **brak zmian analizowanego zjawiska w czasie**

(powiązania między x i y są takie same dla **wszystkich** i w **czasie**)

Wszyscy = firmy, kraje, osoby, działy w firmie, typy produktów, itp

Do przemyślenia

- Podaj przykład danych panelowych, gdzie zależności są stałe w czasie, ale różne dla wszystkich.
  - Czy wtedy da się oszacować model? Jak to zrobić? Czy to jest sensowne?
- Podaj przykład danych panelowych, gdzie zależności są takie same dla wszystkich, ale różne w czasie.
  - Czy wtedy da się oszacować model? Jak to zrobić? Czy to jest sensowne?
- Podaj przykład danych panelowych, gdzie zależności są stałe w czasie i takie same dla wszystkich.
  - Czy wtedy da się oszacować model? Jak to zrobić? Czy to jest sensowne?

Podpowiedź: zastanów się co jest źródłem zmienności (wariancji x i wariancji y) w każdym z tych trzech przypadków.

Dane panelowe

- opisują pewną **zbiorowość** w więcej niż jednym okresie **czasu**
- połączenie danych **przekrojowych** (opisujących zbiorowość w pojedynczym momencie) i szeregów **czasowych** (opisujących jednostkę w różnych okresach).

1	A	B	C	D	E	F	G	DC	DD	DE	DF	DG	DH	DI	DJ	DK	DL	DM	DN	DO	DP	DQ	DR
386	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	1996	63,6225	0,02388	18,6408	24				0,087	0	4,17064	32,6953	38,8227	38,8227	2,70E+11	7994,24	2,70E+11	3,50E+07
387	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	1997	69,5216	0,02243	26,1354	29				0,351	0	3,81407	33,9425	38,95	38,95	2,90E+11	8543,03	2,90E+11	3,60E+07
388	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	1998	60,2187	0,02291	27,0699	32				0,403	0	3,63249	-25,969	39,2088	39,2088	3,00E+11	8772,06	2,90E+11	3,60E+07
389	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	1999	55,2539	0,02268	31,8426	37			0,344	0,524	0	3,42774	-12,258	38,4963	38,4963	2,80E+11	8381,25	2,80E+11	3,60E+07
390	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2000	56,0247	0,03038	32,1934	37			0,246	0,561	0	3,30885	3,52911	38,2148	38,2148	2,80E+11	8224,11	2,80E+11	3,70E+07
391	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2001	35,5733	0,07056	27,2582	37			0,156	0,34	1	3,11195	-27,197	37,625	37,625	2,70E+11	7776,14	2,60E+11	3,70E+07
392	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2002	124,9711	0,21144	39,7988	34				0,073	1	2,91919	8,81705	53,0335	53,0335	9,80E+10	6854,29	9,30E+10	3,80E+07
393	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2003	98,7048	0,2143	28,0789	35				0,068	1	2,78304	83,2605	54,9726	54,9726	1,30E+11	7380,47	1,20E+11	3,80E+07
394	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2004	76,0238	0,18935	18,7698	33	29	0,36	0,074	0	2,67588	51,2389	58,3265	58,3265	1,60E+11	7962,41	1,50E+11	3,80E+07	
395	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2005	58,9286	0,21742	13,8278	32	27	0,19	0,146	0	2,57116	34,7541	65,5161	65,5161	2,00E+11	8577,87	1,80E+11	3,90E+07	
396	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2006	55,5577	0,23247	14,9099	32	26	0,27	0,166	0	2,57064	16,8388	71,9617	71,9617	2,30E+11	9174,5	2,20E+11	3,90E+07	
397	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2007	53,76	0,21093	13,1085	32	27	2,92	0,17232	0	2,67108	23,589	78,0612	78,0612	2,90E+11	9901,51	2,80E+11	4,00E+07	
398	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2008	46,7523	0,19503	9,81198	33	28	0,43	0,14383	0	2,66965	-17,713	83,7114	83,7114	3,60E+11	10201,5	3,50E+11	4,00E+07	
399	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2009	48,5127	0,18877	10,4104	33	28	0,37	0,13976	0	2,49489	-8,3268	90,1606	90,1606	3,30E+11	9502,24	3,20E+11	4,00E+07	
400	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2010	38,2314	0,15209	9,35257	33	24	0,25	0,10942	0	2,47619	56,416	100	100	4,20E+11	10386	4,10E+11	4,10E+07	
401	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2011	29,0865	0,13154	9,14851	33	29	0,32	0,12455	0	2,39933	22,1574	109,533	109,533	5,30E+11	10883,3	5,20E+11	4,10E+07	
402	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2012	26,8998	0,10578	8,76722	32	27	0,17	0,14449	0	2,42013	-19,837	121,398	121,398	5,50E+11	10649,8	5,30E+11	4,20E+07	
403	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2013	25,4607	0,09692	7,83024	32	25	0,8	0,20579	0	2,29842	60,007	134,668	134,668	5,50E+11	10784,6	5,40E+11	4,20E+07	
404	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2014	27,431	0,09602	7,96745				0,06	0,32745	0	2,22641	103,15	113,38	105,507	5,30E+11	10398,7	5,20E+11	4,30E+07
405	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2015	23,125	0,08313	7,23731				0,18	0,28923	0	2,15617	36,64	120,604	5,90E+11	10568,2	5,80E+11	4,30E+07	
406	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2016	25,649	0,07023	7,81101				0,11	0,37698	0	2,1335	31,1342	5,60E+11	10239,5	5,50E+11	4,40E+07		
407	ARG	AR	213	Argentina	Latin Ame High inco	2017	18,5366	0,06994	9,01434				0,14	0,40333	0	2,1796	56,3341	6,40E+11	10404,3	6,30E+11	4,40E+07		
3808	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	1996	31,1002	0,11011			14			18,793	0	22,0506	5,92921	80,4963	80,4836	1,30E+11	33059,1	1,30E+11	5,10E+06
3809	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	1997	35,5805	0,18548	0,02838		14			25,541	0	24,1253	57,7962	82,016	81,4434	1,30E+11	35021,6	1,20E+11	5,10E+06
3810	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	1998	34,4019	0,28029	0,00971		14			27,366	0	25,0315	41,2068	82,6879	82,5832	1,30E+11	36824,8	1,30E+11	5,20E+06
3811	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	1999	32,3611	0,32805	29,7724		14		0,659	4,174	0	28,4582	72,2627	84,3675	83,543	1,40E+11	38372,2	1,30E+11	5,20E+06
3812	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2000	43,1971	0,37656	43,7104		14		0,779	5,292	0	30,5243	90,8097	86,9145	86,0845	1,30E+11	40450,4	1,20E+11	5,20E+06
3816	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2004	68,008	0,33869	67,4972		13		1,05	6,308	0	25,6304	7,50736	90,8574	90,6479	2,00E+11	44277,8	2,00E+11	5,20E+06
3817	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2005	60,4821	0,3388	61,5009		13	72	0,87	6,058	0	25,5428	17,4228	91,3958	91,2134	2,00E+11	45353,3	2,10E+11	5,20E+06
3818	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2006	66,375	0,32995	75,9869		22	85	1	6,75	0	25,445	24,6206	93,4025	92,6424	2,20E+11	47011,7	2,20E+11	5,30E+06
3819	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2007	61,3723	0,31564	83,1869		22	85	1,24	6,77944	0	24,5806	24,4946	95,8653	94,9684	2,60E+11	49239,2	2,60E+11	5,30E+06
3820	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2008	54,3939	0,33804	73,6359		22	84	1,04	6,53059	0	23,7136	-23,834	99,149	98,8297	2,80E+11	49363,7	2,80E+11	5,30E+06
3821	FIN	FI	172	Finland	Europe & High inco	2009	63,0305	0,34396	86,3896		22	82	0,72	5,93902	0	23,4132	-32,936	98,6017	98,8297	2,50E+11	45065,8	2,50E+11	5,30E+06

Rodzaje danych panelowych

- **Mikropanel** - dane zebrane z obserwacji pojedynczych jednostek (osób, gospodarstw domowych, przedsiębiorstw, etc.)
- **Makropanel** - dane, w których jednostką obserwacji jest pewna zbiorowość (państwo, sektor gospodarki, jednostka samorządowa, etc.)
- **Przykłady**
  - Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)
  - Panel Polskich Przedsiębiorców
  - Informacje o wzroście PKB różnych krajów w kolejnych latach
  - Codzienne informacje o liczbie zgonów z powodu koronawirusa w różnych krajach
  - Bazy danych firmy ubezpieczeniowych o swoich klientach

Dane Panelowe - ZALETY

- Obserwowanie różnorodności poszczególnych jednostek oraz zmian na przestrzeni czasu (badania społeczne, epidemiologia/ medycyna, analizy zachowań klientów – ubezpieczenia, banki)
- Identyfikacja i pomiar efektów, których po prostu nie można wykryć używając danych przekrojowych lub szeregów czasowych
- Dostarczają więcej informacji z danych dzięki czemu pozwalają na bardziej efektywne (dokładniejsze) oszacowania parametrów (np. redukcja obciążeń oszacowań wynikająca z agregacji danych indywidualnych)
- Umożliwiają zwiększenie mocy statystycznej mimo małego zbioru (w krajach UE dysponujemy jedynie 27 obserwacjami, ale kilka lat dla każdego z krajów wielokrotnia wielkość próby)
- Używając danych panelowych możemy (czasem) rozwiązać problem zmiennej pominiętej

Dane Panelowe - PROBLEMY

- Nie każde dane zawierające informacje o pewnej zbiorowości w kolejnych okresach są danymi panelowymi. **(Obserwowane muszą być te same jednostki)**
- Zbieranie danych mikropanelowych jest zwykle bardzo kosztowne i kłopotliwe (odmowy kontynuacji uczestnictwa w badaniu, trudność z dotarciem do jednostek badania).
- **Dane niezbilansowane – nie posiadamy wszystkich wartości zmiennych w czasie**

**JAK SZACOWAĆ MODEL, GDY DANE
PANELOWE?**

Model z efektami stałymi (Fixed effect)

- Najprostszym założeniem jest występowanie stałych, nieznanymi (nieobserwowalnych), ale **stałych w czasie** różnic pomiędzy jednostkami:

$$y_{it} = \alpha_i + X_{it}\beta + \varepsilon_{it}$$

α_i - jest stałym w czasie efektem indywidualnym dla obserwacji i .

- Kiedy stosować?

→ **jednostki się różnią**

(nieznane (nieobserwowalne) różnice są stałe w czasie)

→ Aby zbadać czy efekty indywidualne są istotne można wykorzystać **test Breuscha-Pagana**

Panel fixed effects

$$\begin{aligned} &GDP\ growth_{it} \\ &= \beta_0 i + \beta_1 Depth_{it} + \beta_2 Bank_{it} + \beta_3 Privy_{it} + \beta_4 Assets_{it} \\ &+ \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

- **Wyraz wolny (stała) różni się pomiędzy krajami**
- ... nachylenie jest stałe w czasie i takie same dla wszystkich krajów ...
- ... w błąd wpychamy wszystkie **pozostałe** różnice w czasie i między krajami

Co w praktyce zakładamy?

$$\begin{aligned} &GDP\ growth_{it} \\ &= \beta_0 + v_i + \beta_1 Depth_{it} + \beta_2 Bank_{it} + \beta_3 Privy_{it} \\ &+ \beta_4 Assets_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

- **Nowy komponent v_i to element, który jest różny dla krajów.**
- .. do tego jest stary dobry (wspólny dla wszystkich) wyraz wolny
- ... i wspólne dla wszystkich nachylenie oraz zmienność w czasie
- ... a wszystko co nie pasuje, upychane jest w błąd

Fixed effect – zadanie R

- Używając jako zmiennej objaśnianej GDP_growth oraz zmiennych objaśniających wskaźników finansowych gfdddi01, gfdddi02, gfdddi04, gfdddi05 stwórz model *fixed effect (within estimator)*
- **R:** `plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05, data=pdata, model="within")`
- **STATA:** `xtreg $ylist $xlist, fe`

Fixed effect – zadanie R

```
> #FIXED EFFECT OR WITHIN ESTIMATOR
> fixed <-plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,data=pdata,model="within")
> summary(fixed)
Oneway (individual) effect within Model

Call:
plm(formula = GDP_growth ~ gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,
     data = pdata, model = "within")

Unbalanced Panel: n = 36, T = 14-38, N = 1174

Residuals:
    Min.    1st Qu.    Median     3rd Qu.     Max.
-18.07221  -1.17821    0.28778    1.58118    20.46692

Coefficients:
              Estimate Std. Error t-value Pr(>|t|)
gfdddi01 -0.0099786   0.0128449  -0.7769   0.4374
gfdddi02 -0.0072959   0.0127133  -0.5739   0.5662
gfdddi04  0.0142661   0.0111940   1.2744   0.2028
gfdddi05 -0.0091153   0.0021799  -4.1816 3.118e-05 ***
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Total sum of squares:    9607.8
Residual sum of squares: 9060
R-Squared:              0.057011
Adj. R-Squared:        0.02458
F-statistic: 17.1396 on 4 and 1134 DF, p-value: 1.1699e-13
< |
```

Model z efektami losowymi (Random effects)

- każdej jednostce przypisujemy pewną zmienną losową, której realizacja odpowiada za efekt indywidualny w danym okresie
  - efekty indywidualne nie są jednakowe w kolejnych okresach
    - zakładamy brak korelacji między efektami indywidualnymi α_i a zmiennymi objaśniającymi X_{it}
  - nie traktujemy efektów indywidualnych jak parametrów i nie szacujemy ich wartości

$$y_{it} = \beta_0 + X_{it}\beta + \vartheta_{i,t}$$

$\vartheta_{i,t} = \alpha_i + \varepsilon_{it}$ - zmienna losowa stanowiąca sumę indywidualnego składnika losowego α_i i białego szumu ε_{it}

Random effect– zadanie R

- Używając jako zmiennej objaśnianej GDP_growth oraz zmiennych objaśniających wskaźników finansowych gfdddi01, gfdddi02, gfdddi04, gfdddi05 stwórz model *random effect*
- **R:** `plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05, data=pdata, model=" random ")`
- **STATA:** `xtreg $ylist $xlist, re`

Random effect – zadanie R

```
> #RANDOM EFFECTS ESTIMATOR
> random<- plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,data=pdata,model="random")
> summary(random)
Oneway (individual) effect Random Effect Model
(Swamy-Arora's transformation)

Call:
plm(formula = GDP_growth ~ gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,
     data = pdata, model = "random")

Unbalanced Panel: n = 36, T = 14-38, N = 1174

Effects:
              var std.dev share
idiosyncratic 7.989   2.827 0.883
individual     1.062   1.031 0.117
theta:
  Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
 0.4088 0.5843  0.5935  0.5721 0.5935  0.5935

Residuals:
  Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
-17.5766 -1.1861  0.1671 -0.0088  1.4781  21.1826

Coefficients:
              Estimate Std. Error z-value Pr(>|z|)
(Intercept)  2.8095635  0.9627313  2.9183 0.003519 **
gfdddi01     -0.0026179  0.0107189 -0.2442 0.807055
gfdddi02     -0.0158181  0.0103779 -1.5242 0.127457
gfdddi04      0.0204707  0.0105527  1.9399 0.052398 .
gfdddi05     -0.0049180  0.0017812 -2.7611 0.005761 **
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Total sum of squares:    10014
Residual sum of squares: 9401.1
R-Squared:                0.061253
Adj. R-Squared:          0.058041
Chisq: 76.2299 on 4 DF, p-value: 1.0945e-15
> |
```

Model z efektami losowymi (Random effect)

- Założenia dla wszystkich **jednostek (krajów) i** :
  - α_i - *iid* (niezależne o tym samym rozkładzie)
  - Brak zależności między X_{it} i α_i (efekty indywidualne)
  - Brak zależności między X_{it} i ε_{it} (składnik losowy)
  - Brak zależności między ε_{it} (składnik losowy) i α_i (efekty indywidualne)

- Problem do przemyślenia:
  - W jakiej sytuacji estymator RE będzie taki sam jak estymator FE?
  - Który estymator i w jakich warunkach jest bardziej efektywny?

Modele random effect vs. fixed effect

Zalety

efektywny, jeśli efekt indywidualny nieskorelowany ze zmiennymi objaśniającymi

zgodny nawet wtedy, gdy efekt indywidualny skorelowany ze zmiennymi objaśniającymi

Wady

nie jest zgodny, jeśli efekt indywidualny skorelowany ze zmiennymi objaśniającymi

nieefektywny, jeśli efekt indywidualny nieskorelowany ze zmiennymi objaśniającymi

nie można modelować cech niezmiennych w czasie
(np. geografia a handel, albo wykształcenie a zarobki)

Fixed effect vs. Random effect

Ogólne zasady

1. Przy dużych t i małych $i \rightarrow$ FE
2. Przy dużych i i małych t
  - Jeżeli grupy przekrojowe są losową próbą populacji (tzn. indywidualne efekty są losowe) $\rightarrow$ RE
  - w pozostałych przypadkach FE
3. Jeżeli komponent v_i jest skorelowany z $x \rightarrow$ FE
(oszacowania RE są obciążone)

Fixed effect vs. Random effect

- ❑ Który z modeli lepszy? **Test Hausmana**
- ❑ Test weryfikujący czy oszacowania uzyskane za pomocą **FE** są statystycznie (istotnie) różne niż oszacowania **RE**
- ❑ **Koncepcja testu** polega na założeniu, że jeżeli w modelu **nie występuje korelacja pomiędzy efektami indywidualnymi a zmiennymi objaśniającymi**, to estymatory obu metod są zgodne, lecz estymator modelu z efektami stałymi jest nieefektywny.

Test Hausmana

<i>Hipoteza</i>	<i>Założenie</i>	<i>Estymator efektów stałych</i>	<i>Estymator efektów losowych</i>
$H_0:$	$Cov(u_i, X_i) = 0$	zgodny, nieefektywny	zgodny, efektywny
$H_1:$	$Cov(u_i, X_i) \neq 0$	zgodny	niezgodny

- H_0 : indywidualne efekty są losowe → oszacowania **RE** są efektywne i zgodne (oszacowania **FE** są nieefektywne)
- Jeżeli parametry oszacowane za pomocą RE są statystycznie różne niż te oszacowane za pomocą FE → odrzucam H_0

Test Hausmana – zadanie w R

- Wykorzystując test Hausmana sprawdź, który model (FE vs RE) jest lepszy?

R: `phtest(fixed,random)`

STATA: `hausman fixed random`

```
> phtest(fixed,random)

      Hausman Test

data:  GDP_growth ~ gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05
chisq = 13.603, df = 4, p-value = 0.008677
alternative hypothesis: one model is inconsistent
```


Pierwsze różnice (First Difference)

$$y_{it} = \alpha_i + X_{it}\beta + \varepsilon_{it}$$
$$y_{it-1} = \alpha_i + X_{it-1}\beta + \varepsilon_{it-1}$$

Odejmujemy równania od siebie:

$$\Delta y_{it} = y_{it} - y_{it-1} = \Delta X_{it}\beta + \Delta \varepsilon_{it}$$

- Tracimy $\alpha_i \rightarrow$ pomijamy *efekty* charakterystyczne dla poszczególnych jednostek (krajów)
- Metoda używana przy problemie zmiennych pominiętych
- UWAGA: Jeśli $E[\varepsilon_{it} - \varepsilon_{it-1} | x_{it} - x_{it-1}] = \mathbf{0}$ wtedy estymatory są nieobciążone i zgodne.
- Jeżeli $T=2 \rightarrow$ **FD** = **FE**

First Difference – zadanie w R

- Używając jako zmiennej objaśnianej GDP_growth oraz zmiennych objaśniających wskaźników finansowych gfdddi01, gfdddi02, gfdddi04, gfdddi05 stwórz model *first difference*
- **R:** `plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05, data=pdata, model=" fd")`
- **STATA:** `reg D.($ylist $xlist)`

First Difference – zadanie w R

```
> firstdiff<-plm(GDP_growth~gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,data=pdata,model="fd")
> summary(firstdiff)
Oneway (individual) effect First-Difference Model

Call:
plm(formula = GDP_growth ~ gfdddi01 + gfdddi02 + gfdddi04 + gfdddi05,
     data = pdata, model = "fd")

Unbalanced Panel: n = 36, T = 14-38, N = 1174
Observations used in estimation: 1138

Residuals:
    Min.    1st Qu.    Median    3rd Qu.    Max.
-22.147649  -1.427742   0.050671   1.449954   16.943494

Coefficients:
              Estimate Std. Error t-value Pr(>|t|)
(Intercept)  0.1592297  0.0956817  1.6642  0.09636 .
gfdddi01    -0.0170390  0.0405172  -0.4205  0.67417
gfdddi02    -0.0652540  0.0386016  -1.6904  0.09122 .
gfdddi04     0.0053693  0.0472826  0.1136  0.90961
gfdddi05    -0.0194720  0.0049600  -3.9258 9.164e-05 ***
---
Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Total Sum of Squares:    11978
Residual Sum of Squares: 11321
R-Squared:                0.054823
Adj. R-Squared:          0.051486
F-statistic: 16.4294 on 4 and 1133 DF, p-value: 4.3055e-13
> |
```

First Difference vs. Fixed Effect

- Jeżeli $T=2 \rightarrow \text{FD} = \text{FE}$
- Jeżeli $T>3$???
- Jeżeli $\text{cov}(\varepsilon_{it}, \varepsilon_{it-1}) = 0$, ε_{it} - iid $\rightarrow \text{FE}$

Ogólna zasada:

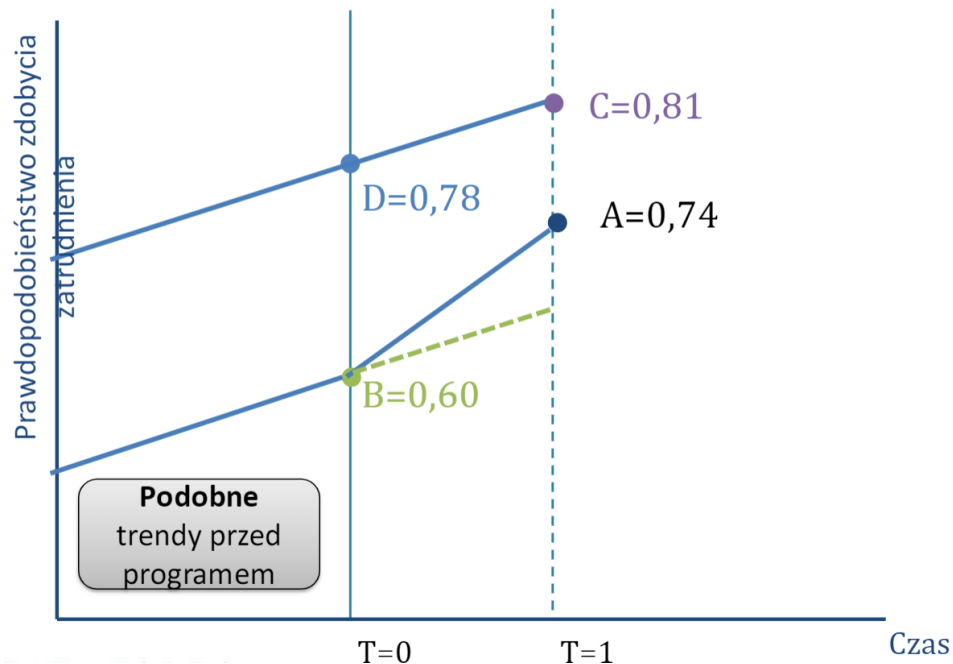
Fixed effects $\rightarrow$ jeśli mamy *niezależne idiosynkratyczne błędy* ε_{it} o *tym samym rozkładzie*

First differences $\rightarrow$ jeśli idiosynkratyczne błędy ε_{it} mają własności procesu błędzenia losowego

Metoda różnicy w różnicach (Difference in Difference)

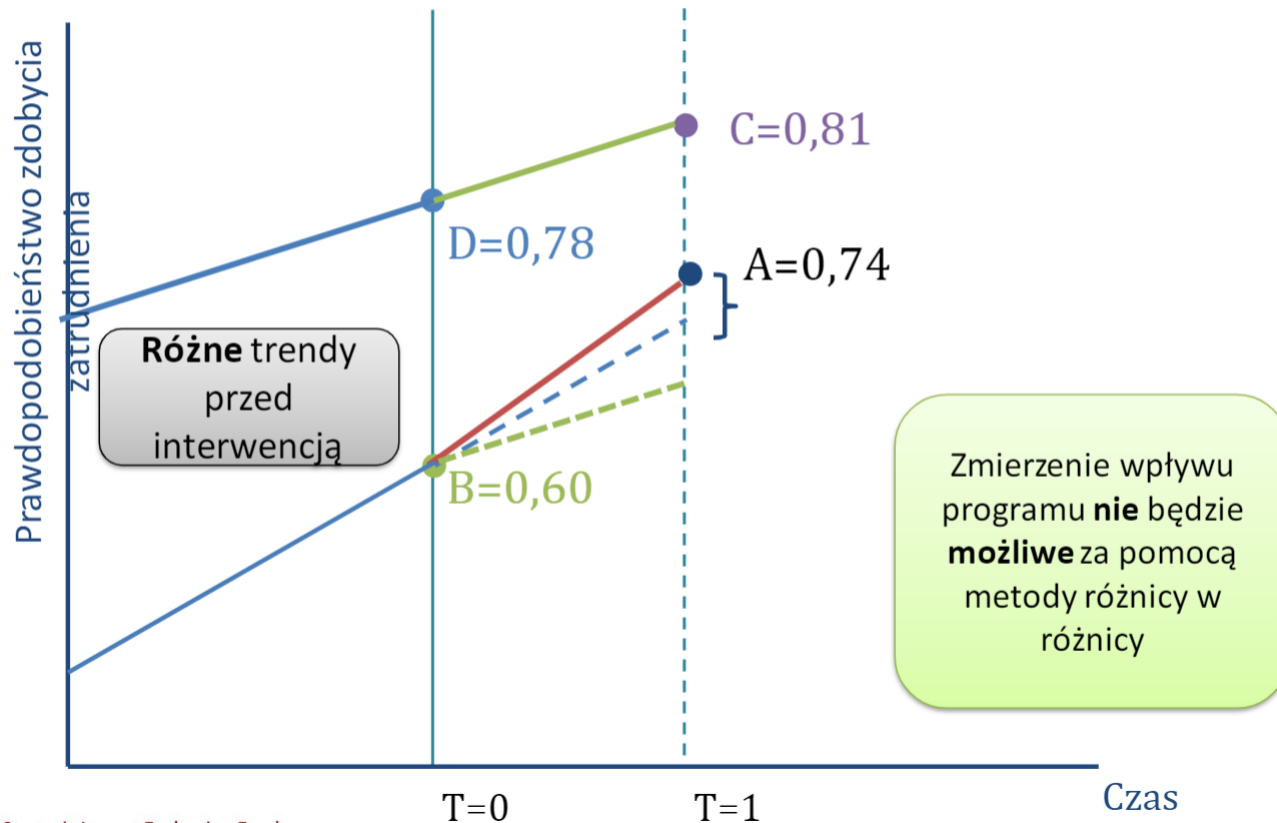
- Takie same trendy przed programem
- Zmiany w zaobserwowanych wynikach wśród osób nieprzyjętych byłyby takie same wśród osób przyjętych.

Równe trendy

Metoda różnicy w różnicach (Difference in Difference)

Różne trendy

Metoda różnicy w różnicach (Difference in Difference)

- Dwie zmienne: s (np. kraj zamieszkania), t (rok)

$$y_{ist} = \beta_0 + \beta_1 s + \beta_2 t + \beta_3 s * t + \varepsilon_{ist}$$

- y_{ist} - poziom zmiennej zależnej dla osoby i warunkowo względem s i t
- β_1 i β_2 oszacowują więc różnice związane tylko z upływem czasu, lub innym miejscem zamieszkania
- Współczynnik β_3 oszacowuje **różnice w różnicach** – wielkość związaną jednocześnie z położeniem i upływem czasu

- badanie Carda i Krugera (1994)

Jak wybrać wskaźniki?

- ❑ Global Financial Development Database podaje wartości 115 wskaźników finansowych - **Które wybrać?**
  - W oparciu o wcześniejsze badania
  - Wiedza ekspercka/ dziedzinowa
  - Metoda Hellwiga (dla chętnych)

Jakie wskaźniki można wykorzystać?

□ King and Levine (1993)

$$\text{Depth} = \frac{\text{liquid liabilities of the financial system}}{\text{GDP}}$$

$$\text{Bank} = \frac{\text{bank credit}}{(\text{bank credit} + \text{central bank domestic assets})}$$

$$\text{Privy} = \frac{\text{credit to private enterprises}}{\text{GDP}}$$

$$\text{Private} = \frac{\text{claims on the nonfinancial private sector}}{\text{total domestic credit (excluding credit to money banks)}}$$

Jakie wskaźniki można wykorzystać?

□ Levine and Zervos (1998)

$$\text{Size – Capitalization} = \frac{\text{value of listed domestic shares on domestic exchanges}}{\text{GDP}}$$

$$\text{Turnover} = \frac{\text{value of the trades of domestic shares on domestic exchanges}}{\text{value of listed domestic shares}}$$

$$\text{Value Traded} = \frac{\text{value of the trades of domestic shares on domestic exchanges}}{\text{GDP}}$$

$$\text{Banking Develop.} = \frac{\text{value of loans (commercial banks and other) to private sec.}}{\text{GDP}}$$

$$\text{Financial Depth} = \frac{\text{stock of broad money (M2)}}{\text{GDP}}$$

Dla chętnych – metoda Hellwiga

Jak wybrać wskaźniki? – Metoda Hellwiga

- ❑ Zdzisław Hellwig (1925-2013) - *Metoda optymalnego wyboru predyktant (metoda wskaźników pojemności informacji)*
- ❑ Idea:
  - ❑ Zmienne które wybieramy powinny być **silnie skorelowane ze zmienną objaśnianą, a słabo skorelowane między sobą**
  - ❑ Mając m potencjalnych zmiennych objaśniających, to liczba wszystkich kombinacji jest równa
$$L = 2^m - 1$$

Jak wybrać wskaźniki? – Metoda Hellwiga

- Indywidualna pojemność nośników informacji - h_{kj} - mierzy **wielkość informacji** jaką wnosi zmienna X_j o zmiennej objaśnianej Y w k -tej kombinacji

$$h_{kj} = \frac{r_j^2}{1 + \sum_{l=1, l \neq j}^{m_k} |r_{lj}|}, j = 1, 2, \dots, m_k, h_{kj} \in [0, 1]$$

- k -numer kombinacji ($k = 1, 2, \dots, 2^m - 1$)
- m_k -liczba zmiennych w k -tej kombinacji
- j -numer zmiennej w rozpatrywanej kombinacji
- r_j -współczynnik korelacji j zmiennej objaśniającej ze zmienną objaśnianą
- r_{lj} -współczynnik korelacji między l -tą i j -tą zmienną objaśniającą

Jak wybrać wskaźniki? – Metoda Hellwiga

- Pojemność integralna kombinacji nośników informacji

$$H_k = \sum_{j=1}^{m_k} h_{kj}, k = 1, 2, \dots, 2^m - 1, H_k \in [0, 1]$$

- k -numer kombinacji ($k = 1, 2, \dots, 2^m - 1$)
- m_k -liczba zmiennych w k -tej kombinacji
- j -numer zmiennej w rozpatrywanej kombinacji

- **Wybieramy model z najwyższym H_k**

Podsumowanie

- ❑ Analiza danych panelowych
  - ❑ Co to są dane panelowe?
- ❑ Jak dobrać dane do modelu ? (metoda Hellwiga)
- ❑ Wybrane metody analizy danych panelowych
  - Pooled OLS
  - Fixed Effect
  - Random Effect
  - First Difference
  - Difference in Difference

Dziękuję za Państwa czas!

Sylwia Radomska

s.radomska@grape.org.pl

<http://grape.org.pl/sradomska>